

dělat – měli jsme připravovat testovací kapacity. Měli jsme mít antigenní testy. A měli jsme rychle vyškolit sestry, které by mohly alespoň do určité míry obsluhovat ventilátory, protože sestry odpadají už jenom tím, že musí do karantény nebo se potřebují starat o děti, které nemohou do školy.

Kdy myslíte, že to skončí?

Myslím, že s březnem roku 2021.

Vážně? Abyste nebyl jako molekulární genetička Soňa Peková, která tvrdila, že druhá vlna nebude a do Vánoc tento virus zmizí z celé planety. Nejste moc optimistický?

Nejsem. Zima bude špatná, budeme zase všichni pohromadě, budeme kýchat a prskat. Pak přijde vakcína. Tedy doufám. A jestli se ptáte, kdy skončí všechna opatření, tak myslím, že v červnu příštího roku. Španělská chřipka měla také tři vlny. Ta druhá, zimní, byla největší. Abychom si rozuměli – virus tu zůstane napořád, ale po očkování jej budeme mít pod kontrolou a začneme žít jako dřív.

Superpřenašeči

Proč se někdo nakazí a jiný ne? ■ Příběh Tyfové Mary ■ Brčko baru Techtle Mechtle ■ Hodní a zlí mikrobi ■ Baby boomers a jejich chronické „céčko“ ■ V čem je koronavirus chytřejší než ebola

Karikatura bezpříznakové přenašečky tyfu Mary Mallonové,
The New York American, 1909
(foto Wikimedia Commons)

2. října 2020

Koronavirová epidemie v Česku má svoji první politickou oběť. Ministr zdravotnictví Adam Vojtěch rezignoval s vysvětlením, že „chce dát prostor pro řešení epidemie“, přestože se „se svým týmem nemá za co stydět“. Ten samý den premiér Andrej Babiš, který v srpnu v obavě z reakce veřejnosti zabránil Vojtěchovu návrhu zavést povinné nošení roušek o několik týdnů dřív, obvinil z šíření epidemie vlastní obyvatelstvo – prý nedodržuje pravidla, a to hlavně v Praze.

Novým ministrem zdravotnictví se stal Roman Prymula, profesor epidemiologie, někdejší odvolaný Vojtěchův náměstek, tvář jarní fáze epidemie a také bývalý plukovník. „Je to voják, no,“ komentuje Petr Smejkal Prymulův typický „poker face“ bez úsměvu. „Nepochybně osobnost, profesor, odborník. Jeho minulost je bohužel opředaná mnoha podezřeními z korupce. Každopádně umí být i docela vtipný, ta krátká informační videa, která zveřejňuje, jsou dobrá, přesně to tady chybělo. Klíčové bude získat veřejnost na svoji stranu, protože za to, že jsme na tom tak špatně, může i její nedůvěra. Řada lidí považuje Romana Prymulu za „zavírače“ – já

sám jsem na jaře v jednu chvíli propadl obavám, jak mluvil o dvou letech zavřených hranic.“

Důvěra veřejnosti je každopádně znovu otřesena poté, co nový ministr Prymula ve sněmovně avizuje povinnou registraci lidí v restauracích, která by v případě propuknutí nákazy umožnila rychlé trasování. Pouhých pár hodin nato premiér jeho slova demontuje v České televizi v přímém přenosu během předvolební superdebaty. „To je nesmysl. Žádný formulář nebude. On mluvil o Německu a Velké Británii. Samozřejmě u nás to nebude, protože to nedává smysl.“

Ono hlavně nedává smysl naštvat si lidi pouhých pár dnů před volbami.

„A co kdybychom to s těmi lidmi fakt zkusili?“ kroučí hlavou Petr Smejkal. „To jsme celí my – skeptičtí, nevěřící Češi. Moje přítelkyně taky říkala, že by své číslo nikomu nedala. To ale vážně žijeme ve státě, kde nemáme elementární důvěru v to, že stát ochrání naše data? To je přece úplné minimum, nechat v restauraci své číslo, aby mi mohli poslat esemesku, kdyby tam byl někdo s covidem.“

Bez ohledu na to má od pondělí, které následuje po volebním víkend, opět platit nouzový stav. Zatím na dva týdny se uzavřou střední školy v rizikových oblastech, bude zakázán zpěv a spolu s tím omezena hudební výchova, sportovní utkání se zase odehrají bez diváků.

I tentokrát se s Petrem Smejkalem scházíme v kavárně Slavia. To ještě netušíme (nebo alespoň já netuším), že je to při psaní této knihy naposledy.

•••

Povinná registrace lidí v restauracích – může tohle v boji s epidemií fungovat?

Může a v řadě zemí také funguje. My jsme bohužel propásli dobu, kdy jsme mohli vtáhnout lidi do spoluzodpovědnosti za epidemii. Touhle cestou šli v mnoha západních

zemích, když řekli majiteli restaurace: „Umožníme vám nezavřít lokál, ale jste to vy, kdo je zodpovědný za tuhle hospodu, za rozestupy mezi vašimi hosty, a tedy i za to, pokud se v ní někdo nakazí. Takže alespoň minimalizujte riziko šíření tím, že si zapíšete jména všech svých zákazníků, protože pokud se něco stane, výrazně to pomůže trasování.“ A nikomu – ani majitelům, ani hostům – to nevadí. Byl jsem ve Francii, ve Státech a všude v hospodách je normální, že si vezmou jméno a telefon, aby vás mohli kontaktovat, kdyby u nich propukl *outbreak*. A o to jde. O to rychlé vytahování černých kuliček z těch bílých na kulečnickovém stole, než nakazí ostatní. O nic jiného. Stačí dát telefonní číslo, to správné samozřejmě. Nevím, proč my Češi máme pořád strach, že by se to zneužilo.

Ale bylo přece zřejmé, že takový návrh u českého národa vyvolá nevoli. Vnímá to jako špiclování, a ještě ke všemu v hospodě. Z podobných důvodů mnozí lidé odmítají i eRoušku.

To je to české švejkování, které si neseme ještě z komunismu. Kdykoli po někom chceme, aby nám nahlásil své kontakty, kdykoli chceme slyšet, co kdo udělal špatně, slyšíme: „Nebudeme bonzovat, práskat, udávat.“ My prostě jakékoli informace považujeme za bonzování, to je náš cejch minulosti. Přitom tady o žádné špiclování a bonzování nejde. Jde o solidaritu, o snahu ochránit ostatní a zlepšit bytí nás všech. O malý podíl na tom, že to všichni společně zvládneme.

Líbí se mi přístup Švédska, odmyslím-li fakt, že na začátku podcenilo situaci v domovech seniorů a hodně starých lidí tam zemřelo. Ale jinak postupuje velmi chytrě. Vysvětluje, doporučuje, nic nenařizuje. Jenže švédská mentalita je jiná. Švédové nepodezírají vládu, že je chce obalamutit nebo jim ukradnout osobní data. Pochopili situaci a dodržují opatření sami. Mají to v hlavách tak vštípené, že když se někdo k někomu přiblíží, začne ten druhý spontánně couvat, aby nedošlo k případnému přenosu nákazy.

Jak je vlastně možné, že spolu žijí lidé v jedné domácnosti, třeba manželé, jeden má virus a ten druhý ho od něj nechytí? Když onemocnělo jedno z mých dětí, izolovalo se, co to šlo, chodilo doma s rouškou, ale rozhodně to nebylo tak, že bychom mu dávali jídlo před dveře pokoje. A přesto nikoho nenakazilo. Co je příčinou?

Malá nálož. Rozhodně si můžete být jistá, že to nebyl *superspreader*, superpřenašeč. Právě oni jsou zodpovědní za osmdesát procent případů nákazy. *Superspreader* nejenže nakazí svoji rodinu, ale nakazí i všechny v baru, kam si půjde na chvíli sednout.

Jak k tomu někdo přijde, že je superpřenašeč?

To se neví.

Zní to skoro jako alfa samec...

To je pravda, to mě nenapadlo. Může to v některých případech souviset, ale to je moje spekulace, i s tím, jak dotyčný mluví, jaký má hlasový fond. Protože se například ví, že zpěváci jsou riziková. Zpívání je rozhodně *superspreading*, protože dodá viru rychlost. Alfa samci zpěváci.

Tak proto nám zakázali zpívat?

Ano, zpívání je nejrizikovější.

Prokazatelně?

Jsou na to kazuistiky, nikoli velké studie, to je pravda, ale ve světě bylo zaznamenáno mnoho případů, kdy se lidé hromadně nakazili v kostele při sborovém zpěvu. Při zpěvu kapénky opravdu dolétnou dál. To je prokázáno.

Existuje způsob, jak superpřenašeče najít a izolovat?

Bohužel ne.

Copak se nedá při testování změřit, kolik viru v sobě mají, a tak je identifikovat?

Dá se měřit virová nálož. Ale porovnávání vzorků je těžké, protože záleží hlavně na kvalitě odběru. Jsme schopni říci, zda je člověk hodně, nebo málo infekční. Ale že bychom byli schopni diagnostikovat superpřenašeče? To nejsme.

Mohou být zcela bezpříznakoví?

No právě, to je další věc. Mohou.

Čím je vlastně podložené tvrzení, že mohou za osmdesát procent nákazy, když o nich vlastně nic moc nevíme?

Ano, říká se, že dvacet procent lidí může za osmdesát procent nakažených. Toto tvrzení vychází ze sledování různých vzorků populace v místech, odkud se nemoc rozšířila. Jak je možné, že tady v té škole nebylo nic, ačkoli tam byl evidentně pozitivní člověk, a naopak tady v tomto baru jedna paní nakazila všechny? To už je stará epidemiologická story s *Typhoid Mary*.

Tyfovou Mary?

Ano. Znáte? To byla skrytá, bezpříznaková přenašečka břišního tyfu v New Yorku na přelomu 19. a 20. století. Mary Mallonová, zpočátku služka, poté kuchařka u lepších rodin, takže vlastně taková tikající biologická bomba. Vystřídala sedm domácností a v každé za sebou zanechala nemocné, dohromady přes padesát lidí, aniž by tušila, že ona je tou roznašečkou. S oblibou totiž v rodinách připravovala zmrzlinu, což byla ta zrada, protože vaření jinak bakterie tyfu zabíjí. Zprvu o své naze nevěděla, dokud ji po několika úmrtích úřady nevytáhly. Vinu odmítala, stejně jako odstranění žlučníku coby rezervoáru bakterií, které tehdy lékaři navrhovali. Tři roky kvůli tomu strávila v izolaci, než byla propuštěna pod příslibem, že už jako kuchařka pracovat nebude. To ale nedodržela a nákazu dál šířila vědomě. Byla prototypem, jak by se dnes řeklo, „popíračky“ – nevěřila lékařům, utíkala úřadům, až ji nakonec policie dopadla a izolovala na doživotí. Nakonec zemřela na zápal plic.